

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
18/2009 vp**

Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain, maatalousyrittäjän eläkelain 114 ja 115 §:n sekä maatalousyrittäjän eläkelain voimaannpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 18 päivänä syyskuuta 2009 lähettäänsä hallituksen esityksen laeiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain, maatalousyrittäjän eläkelain 114 ja 115 §:n sekä maatalousyrittäjän eläkelain voimaannpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 154/2009 vp) valmistelevalle sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan samalla määrännyt, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Tiina Muinonen ja ylitarkastaja Ritva Partinen, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- kehittämisspäälikkö Pirjo Pulkkinen-Närhi, Työterveyslaitos
- johtaja Kaarina Knuuti, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- osastopäälikkö Sinikka Ginström, Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Lisäksi Suomen Kuntaliitto on antanut kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksellä muutetaan prosenttiosuuksia, joilla eri rahoittajaosapuolet osallistuvat maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusjärjestelmän kokonaiskustannusten kattamiseen.

Esityksessä ehdotetaan jatkettavaksi Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle vuosiksi 2007—2009 säädettyä tehtävää, jonka mukaan Maatalousyrittäjien eläkelaitos voi olla yhteydessä työterveyshuollon palvelujen tuottajaan ja huolehtia työpaikkakäynnin toteuttamisesta työter-

veyshuollon palvelujen tuottajan toimeksiannon perusteella, jos työterveyshuollon edellisestä työpaikkakäynnistä on kulunut yli neljä vuotta.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tehtäviin lisätään ehdotusten tekeminen maatalousyrittäjien työterveyshuoltotoiminnan kehittämisestä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Maatalouden työtapaturmat ja ammattitaudit

Maatalousyrittäjillä ilmenee runsaasti ammattitautteja, ja heille tapahtuu paljon tapaturmia. Vuosittain noin 400 maatalousyrittäjää sairastuu ammattitauteihin, joista yleisimpiä ovat allergiapohjaiset hengitystiesairaudet ja allergiset ihottumat. Maatalousyrittäjistä noin 5—6 % joutuu vuosittain työtapaturman uhriksi, mikä tarkoittaa noin 5 000—6 000 työtapaturmaa vuodessa. Eniten tapaturmia tapahtuu karjanhoitotöissä. Maatalouden tapaturmat ovat keskimääräistä vakavampia. Yli 30 päivän työkyvyttömyyden aiheuttamia tapaturmia maatalousyrittäjille tapahtuu suunnilleen yhtä usein kuin rakennustyöläisille.

MYEL-vakuutettuja oli vuoden 2008 lopussa noin 83 000 ja aktiivituloja noin 60 000. Työn määrä työntekijää ja yrittäjää kohden kasvaa ja jaksamisongelmat lisääntyvät, kun tilakoko ja tuotantomäärät kasvavat.

Tapaturmat ja ammattitaudit ovat merkittävä terveysvaara ja huomattava työkyvyttömyyden syy maataloudessa. Työterveyshuolto ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos pyrkivät parantamaan maatalouden työturvallisuus- ja -terveystilannetta kartoittamalla vaaroja, kehittämällä työoloja ja opastamalla oikeiden työtapojen käyttöön. Työterveyshuollolla ja työpaikkaselvityksillä on tässä työssä keskeinen asema. Onnistuneen ehkäisytyön tuloksena sekä ammattitaudit että tapaturmat on saatu maataloudessa jonkin verran vähenemään, mutta riski saada ammattitauti tai joutua tapaturmaan on edelleen suuri.

Valiokunta painottaa työsuojelun ja ennalta ehkäisevän terveydenhuollon merkitystä ja katsoo, että näihin panostaminen on yhteiskunnan kokonaisedun ja yksilöiden hyvinvoinnin kannalta ensiarvoisen tärkeää. Valiokunta pitää maatalousyrittäjien korkeita tapaturma- ja ammattitautilukuja ja lisääntyviä jaksamisongelmia huolestuttavina. Valiokunta pitää välttämät-

tömänä, että toimenpiteitä maatalouden työsuojelun ja ennalta ehkäisevän terveydenhuollon tehostamiseksi jatketaan.

Maatalousyrittäjien työterveyshuolto ja tilakäynnit

Työterveyshuoltoon kuuluminen on maatalousyrittäjille vapaaehtoista. Liittymistä työterveyshuoltoon kannustetaan antamalla 20 prosentin alennus tapaturmavakuutusmaksusta työterveyshuoltoon kuuluvalla maatalousyrittäjälle edellyttäen, että tilakäynti tehdään hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti vähintään neljän vuoden välein. Tilakäyntien avulla pyritään vähentämään tapaturmia ja ammattitautteja kartoittamalla maatalousyrittäjien työolosuhteita ja niissä olevia terveysvaaroja.

Maatalousyrittäjien työterveyshuoltopalvelut tuotetaan pääosin terveyskeskuksissa, joilla on kansanterveyslain mukaan velvollisuus järjestää alueellaan toimiville yrityksille ja yrittäjille työterveyshuoltopalvelut. Monissa kunnissa terveyskeskus on edelleen ainoa työterveyshuoltopalvelujen tuottaja.

Vuoden 2009 alusta voimaan tulleen lain mukaan myös yksityisen työterveyshuollon palveluiden tuottajan tekemästä tilakäynnistä maksetaan korvausta valtion varoista yrittäjäkohtaisten kustannusten enimmäismäärän puitteissa. Lain tavoitteena on Matti Vanhasen toisen hallituksen hallitusohjelman mukaisesti lisätä työterveyshuoltopalvelujen hankkimista yksityisiltä palvelujen tuottajilta. Uudistus lisää maatalousyrittäjien mahdollisuuksia valita palveluiden tuottaja, mutta sen vaikutukset palveluiden saatavuuteen selviävät vasta lähivuosina.

Työterveyshuolloilla on ollut ongelmia järjestää tilakäynnit hyvän työterveyshuoltokäytännön vaatimalla tavalla neljän vuoden välein. Vuoden 2006 lopussa tilakäynti oli tekemättä määräajassa noin 8 000 maatilalla. Tilanteen parantamiseksi säädettiin vuosiksi 2007—2009 määräaikainen laki, jonka mukaan Maatalousyrittäjien eläkelaitos voi olla yhteydessä työter-

veyshuollon palvelujen tuottajaan ja antaa työterveyshuollon palvelujen tuottajan toimeksianton perusteella maatalouden asiantuntijalle tehtäväksi huolehtia tilakäynnin toteuttamisesta, jos edellisestä tilakäynnistä on kulunut yli neljä vuotta.

Säätäessään määräaikaisen lain eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lainsäädännön toteutumista ja huolehtii siitä, että työterveyshuollon asiantuntijat ovat mukana tilakäynneillä vähintään nykyisessä laajuudessa ja että vuoden 2009 loppuun mennessä työterveyshuoltoa kehitetään siten, että tilakäynnit voidaan kaikilla alueilla tehdä moniammatillisena yhteistyönä hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti.

Tilakäyntien toteuttamista koskevan väliaikaisen muutoksen avulla tilakäyntien lukumäärä on saatu kasvamaan merkittävästi. Vuosien 2007—2008 aikana tilakäyntien lukumäärä on lisääntynyt noin 3 500 tilakäynnistä noin 5 800 tilakäyntiin vuodessa eli tilakäyntimäärä on saatu hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaiselle tasolle.

Moniammatillisesti hoidettujen tilakäyntien määrä on noussut keskimäärin 3 900 käyntiin vuodessa. Yksin tehtyjä tilakäyntejä on ollut noin 1 800 vuodessa, ja näistä noin kolmasosan on tehnyt maatalouden asiantuntija. Kaikkiaan maatalouden asiantuntijoiden yksin tekemien tilakäyntien osuus on ollut noin 12 prosenttia kaikista tilakäynneistä.

Valiokunta korostaa moniammatillisesti toteutettujen tilakäyntien tärkeyttä. Niiden avulla pystytään parhaiten kartoittamaan maatalan työsuojelutilanne ja löytämään ratkaisuja, joilla tapaturma- ja ammattitautivaaraa vähennetään ja jaksamista parannetaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että työterveyshoitaja käy tilalla henkilökohaisesti niin, että hän saa hyvän kuvan tilan työolosuhteista ja niihin liittyvistä vaara- ja rasitustekijöistä. Tilakäynnin perusteella työterveyshenkilöstö pystyy paremmin arvioimaan työn vaikutusta terveyteen ja tunnistamaan työperäis-

ten sairauksien oireita sekä ryhtymään tarpeellisiin kuntoutus- ym. toimenpiteisiin maatalousyrittäjän terveyden ja työkyvyn säilyttämiseksi.

Eduskunnan lausumassa edellytettiin työterveyshuollon kehittämistä vuoden 2009 loppuun mennessä siten, että tilakäynnit voidaan kaikilla alueilla tehdä moniammatillisena yhteistyönä hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti. Tältä osin valiokunta ei ole saanut kattavaa selvitystä työterveyshuollon tilanteesta eri alueilla. Osassa maata tilanne lieenee jossain määrin parantunut, kun työterveyshuoltoa on PARAS-hankkeen myötä koottu isompiin toimintayksiköihin, joissa pystytään erikoistumaan ja kehittämään työterveyshuollon osaamista. Huolena kuitenkin on, miten työterveyshuoltotoiminnan resursointi kehittyy kuntien taloudellisen tilanteen heikentyessä.

Valiokunta katsoo, että määräaikainen lainsäädäntö on osoittautunut onnistuneeksi. Sen avulla on pystytty lisäämään moniammatillisesti toteutettujen tilakäyntien määrää merkittävästi ja saamaan tilakäyntien määrä hyvälle tasolle. Erityistä merkitystä näyttää olleen sillä, että Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tehtävänä on ollut ottaa yhteyttä työterveyshuoltoon ja muistuttaa tilakäynnin määräajan umpeutumisesta.

Valiokunta puoltaa lainsäädännön muuttamista pysyväksi. Valiokunta korostaa, että lainsäädännön toimivuutta tulee edelleen seurata ja huolehtia työterveyshuollon toimivuudesta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että tilakäynnit toteutetaan pääsääntöisesti moniammatillisena yhteistyönä ja maatalouden asiantuntijan yksin hoitamiin tilakäynteihin turvaudutaan vain poikkeustilanteissa.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

TyVL 18/2009 vp — HE 154/2009 vp

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Arto Satonen /kok	Markus Mustajärvi /vas
vpj.	Jukka Gustafsson /sd	Sanna Perkiö /kok
jäs.	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Paula Sihto /kesk
	Anna-Maja Henriksson /r	Tarja Tallqvist /kd
	Johanna Karimäki /vihr	Jyrki Yrttiaho /vas
	Esa Lahtela /sd	vjäs. Krista Kiuru /sd
	Jari Larikka /kok	Pentti Tiusanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.